

Букач В. М.

***З історії
Одеського німецького
педагогічного інституту***

Довідник

УДК: 94(477) + 378:030
Б 90

Автор: **Букач Валерій Михайлович**, кандидат історичних наук, приват - професор

Букач В. М.

З історії Одеського німецького педагогічного інституту:
Довідник. – Вид. 2-е, перероб. – Одеса: КЦВ, 2026. – 60 с.

Збірник містить історичну довідку про досвід підготовки в Одесі педагогічних кадрів для німецьких закладів освіти у 1924 – 1938 роках та стислі біобібліографічні дані про окремих співробітників Одеського німецького педагогічного інституту та розрахований на широке коло читачів.

(С) Букач В. М., 2026.



В будинку № 42 по вулиці Пастера в Одесі у 1934 – 1938 роках розташовувався Одеський німецький педагогічний інститут.



Меморіальна дошка на будинку № 42 по вулиці Пастера свідчить, що тут в 1935 році працював відомий німецький письменник Фрідріх Вольф.

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Розвиток України як суверенної держави визначає важливість звернення до таких проблем, як концепції міжнаціональних відносин, ефективності національної політики, осмислення закономірностей та альтернатив в історії розвитку та сучасної практики міжнаціонального співіснування. Висвітлення маловивчених питань в історії України можуть сприяти визначенню орієнтирів національної політики Української держави з теоретичної, політичної, державно-правової та інших сторін. Певний інтерес представляють проблеми державної політики щодо національних меншин у 1920 – 1930-х роках, серед яких значне місце посідають питання освіти. Найбільш вагомими у справі створення і розвитку системи освіти національних меншин були проблеми забезпечення підручниками та висококваліфікованими кадрами. Особливе значення мала робота з підбору працівників національних закладів освіти, їх підготовки [1, с. 72].

В 1920 році в Українській СРР були розформовані університети. Почався процес утворення нової системи освіти. Перш за все влада переймалася питаннями ліквідації неписьменності, підготовки педагогічних кадрів. В республіці були створені інститути народної освіти з 4-річним терміном навчання.

Весною 1920 року було прийнято рішення про відкриття Одеського інституту народної освіти (ІНО), в якому передбачалося готувати педагогів і для національних закладів освіти. До 1924 року

німецьке відділення Одеського ІНО двічі виокремлювалося у самостійну структуру [2, с. 123].

У листопаді 1923 року Президія Головного управління професійної освіти УСРР (Укрголовпросвіти) прийняла рішення про відкриття у складі Одеського ІНО німецького сектору, головним завдання якого була підготовка педагогічного персоналу для дитячих садків, шкіл, дитячих будинків, клубів, хат-читалень, бібліотек, а також підвищення кваліфікації працюючих вчителів німецьких шкіл. Відповідно до програми навчання слухачі робітничого факультету продовжували навчання протягом 4 років на факультеті соціального виховання. В 1924 році був здійснений перший набір 40 учнів на робітфак з терміном навчання 1 рік. У 1924 – 1925, 1926 – 1928 роках німецьким сектором завідував математик В. Г. Мануляк-Хотимирівський. В перші роки діяльності сектору більшість предметів викладалося російською мовою, але з 1928 – 1929 року навчання здійснювалося німецькою мовою. [2, с. 124]. У складі німецького сектору були 3 предметні комісії: природно-математична, педагогічна, соціально-економічна (суспільствознавча). Серед викладачів були такі відомі науковці, як філологи-германісти Р. К. Міквіц та А. М. Штрем, ботанік В. І. Підлісний, зоолог О. О. Браунер [4, с. 56].

В 1930 році на базі Одеського інституту народної освіти були утворені 3 вищі навчальні заклади: Інститут соціального виховання, Інститут професійної освіти, Фізико-хіміко-математичний інститут. У складі Одеського інституту соціального виховання були єврейський та німецький сектори.

У 1933 році Одеський інститут соціального виховання та основна частина Одеського інституту професійної освіти були об'єднані в Одеський педагогічний інститут, якому було передано німецький сектор з робітничим факультетом та заочним відділенням.

В березні 1934 року Центральний Комітет КП(б)У та Рада Народних Комісарів Української РСР прийняли постанову про відкриття Одеського німецького педагогічного інституту на базі німецького сектору Одеського педагогічного інституту. Інститут розташовувався за адресою: Одеса, вулиця Пастера № 42. Метою діяльності інституту була підготовка та підвищення кваліфікації вчителів навчальних закладів німецької меншості в УРСР. Першим директором інституту було призначено С. С. Флякса.

Спочатку, в 1934/1935 навчальному році, структуру інституту складала 5 факультетів (літературний, історичний, географічний, біологічний, математичний), 13 кафедр (історії більшовизму, України і народів СРСР; всесвітньої історії; політекономії; діалектичного матеріалізму; педології, психології, педагогіки; математики; фізики; зоології і хімії; ботаніки і географії; російської та української мов і літератур; німецької мови і літератури; світової літератури; військової підготовки) [4, с. 56], 13 науково-допоміжних кабінетів (історичний, економічний, німецької мови, німецької літератури, російської та української мов і літератур, педагогічний, психологічний, математичний, ботанічний, зоологічний, хімічний, географічний, військовий). У 1935/1936 навчальному році кількість кафедр була скорочена до 10 (історії;

літературознавства; мовознавства; економіки; психології, педології і педагогіки; математики; фізик; ботаніки і географії; зоології, біології і хімії; військової підготовки і фізкультури). В останньому, 1937/1938 навчальному році, навчальний процес відбувався на 4 факультетах (мовно-літературному, історичному, фізико-математичному, природно-географічному), а науково-допоміжних кабінетів було 8 (педагогічний, мови і літератури, зоологічний, ботанічний, історичний, математичний, фізичний, хімічний) [2, с. 125 - 126].

В першому навчальному році в інституті працювали 60 викладачів, велику частину котрих складали сумісники. Наприклад, у 1937 році з 36 професорів і доцентів тільки для 9 осіб Одеський німецький педагогічний інституту був основним місцем роботи. З 10 завідувачів кафедрами 6 були сумісниками. Це було однією з причин гальмування викладання предметів німецькою мовою [3, с. 229].

На початку 1937/1938 навчального року на денній формі навчання у 12 академічних групах вчилися 254 студента, які були забезпечені стипендією та місцем у гуртожитку [3, с. 228]. Вищу освіту в інституті здобували як на денному, так і на вечірньому, заочному відділеннях, екстерном. Станом на лютий 1936 року на вечірньому відділенні навчалися 259 студентів.

Не другорядним завданням інституту було підвищення рівня знань та професійної майстерності працюючих педагогів німецьких національних загальноосвітніх шкіл, яких в Українській РСР в 1937 році налічувалося 534 [3, с. 232]. Станом на 1 вересня 1936 року

підвищували кваліфікацію на вечірньому та заочному відділеннях 420 вчителів. Відділ підвищення кваліфікації учителів налічував 11 осіб адміністративно-управлінського персоналу [2, с. 125 - 126].

Також у 1934 – 1936 роках при ОНПІ працювали десятимісячні та восьмимісячні курси з підготовки вчителів німецької мови для закладів освіти [2, с. 127].

Слід зазначити, що протягом всього часу існування інститут стикався з такими труднощами в організації навчального процесу, як: а) нестача висококваліфікованих кадрів, які б володіли німецькою мовою; б) нестача необхідних підручників, навчальних посібників, навчального обладнання з багатьох дисциплін; в) відсутність методичних вказівок з низки дисциплін [2, с. 127].

Влітку 1938 року Політбюро ЦК КП(б)У та Рада Народних Комісарів Української РСР прийняли рішення про розформування Одеського німецького педагогічного інституту та створення Одеського педагогічного інституту іноземних мов, завданням якого була підготовка фахівців з англійської, німецької, французької філології для загальноосвітніх шкіл, професійних та вищих навчальних закладів. В 1960 році Одеський інститут іноземних мов був приєднаний до Одеського державного університету імені І. І. Мечникова в якості факультету романо-германської філології.

Джерела:

1. Букач В. М, Чернявський К. Підготовка національних педагогічних кадрів в Україні в першій половині 1920-х років// Історичний досвід і сучасність: Матеріали XXVI наукової конференції здобувачів вищої освіти. Тези доповідей. – Вип. 38. – Одеса: ПНПУ, 2020. – С. 71 - 72.
2. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности// Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной

- конференції/отв. ред. В. Н. Шайдуrow. – С.- Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 122 - 129.
3. Постанова ЦК КП(б)У про Одеський німецький педагогічний інститут// Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів/ упоряд. М. І. Панчук та ін. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 227 - 232.
 4. Чирко Б. В. Заходи Радянської влади України щодо запровадження освіти німецькою мовою та організації роботи німецьких культурно–просвітніх установ (1920-ті – 1930-ті роки)// Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 114: Історичні науки. – С. 54 - 59.

ВИКЛАДАЧІ ТА ОРГАНІЗАТОРИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Барбаумов

Наум Йосипович

Фізик

Н. Й. Барбаумов народився 10 (22) липня 1895 року в Одесі.

Закінчив фізико-математичний факультет Новоросійського університету.

В 1929 році закінчив аспірантуру при Одеській геофізичній обсерваторії. Був науковим співробітником Фізичного інституту, досліджував фотоефект напівпровідників.

Протягом 1929 – 1937 років викладав у вищих навчальних закладах Одеси: Інституті народної освіти, Фізико-хіміко-математичному інституті, Консервному інституті, Одеському державному університеті.

У 1935 – 1937 роках працював на кафедрі фізики Одеського німецького педагогічного інституту, обіймав посаду професора, а з 1936 року завідував кафедрою.

Пішов з життя 6 вересня 1937 року.

Праці:

1. Побережний ефект піргеліометра Ангстрема/ Н. Й. Барбаумов. – Одеса: Одесполіграф, 1930. – 36 с.
2. О температурной зависимости обратного фотоэффекта в кристаллах куприта/ Н. И. Барбаумов, Р. Г. Енш// Журнал экспериментальной и теоретической физики. – 1936. – Т. 6, вып. 9. – С. 958 - 963.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. Природничі науки. – Вип. II. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ Упорядник І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 10 - 11.

Белозоров

Сергій Тихонович

Географ, геоботанік

С. Т. Белозоров народився 25 грудня 1903 року в м. Хотин на Буковині.

В 1926 році закінчив аграрне відділення Одеського інституту народної освіти, а у 1929 році – аспірантуру.

У 1929 – 1932 роках був науковим співробітником, заступником директора Одеської гідрогеологічної станції.

В 1930 – 1933 роках обіймав посаду доцента кафедри фізичної географії Одеського інституту соціального виховання. Одночасно викладав в Одеському піхотному училищі.

З вересня 1933 року до серпня 1941 року був доцентом кафедри фізичної географії Одеського державного університету. У 1934 – 1936 роках завідував науково-допоміжним кабінетом географії Одеського німецького педагогічного інституту.

11 квітня 1934 року було присвоєно вчене звання доцента, а 17 березня 1937 року присуджено науковий ступінь кандидата географічних наук.

З січня 1938 року до 1 липня 1941 року обіймав посади декана географічного факультету Одеського державного педагогічного інституту та завідувача кафедри фізичної географії.

Під час нацистської окупації Одеси займався підпільною діяльністю. Брав участь у бойових операціях при звільненні Одеси від загарбників.

З 1 вересня 1944 року до 1 вересня 1956 року (до злиття географічних факультеті двох вишів) працював в Одеському державному педагогічному інституті імені К. Д. Ушинського. До 1950 року очолював кафедру фізичної географії. Одночасно читав лекції в Одеському університеті.

У повоєнні часи входив до складу Науково-технічної ради Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти Української РСР, був активним членом Географічного та Ботанічного товариств СРСР,

З 1956 року працював в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова.

В 1963 році рішенням Вищої атестаційної комісії СРСР присвоєно вчене звання професора.

Як науковець займався питаннями рельєфу, ґрунтів, геоботанічним та ландшафтним районуванням долин малих річок степової зони. Є автором 85 наукових праць. Підготував 4 кандидатів наук.

Нагороджений 5 медалями, в тому числі «За оборону Одеси».

Помер 25 квітня 1970 року в Одесі.

Праці:

1. Матеріали к изучению растительности долины Малого и Среднего Куяльников/ С. Т. Белозоров// Записки Одеського общества естествоиспытателей. – 1929. – Том 45. – С. 117 – 140.
2. Океанія: Лекція для студентів –заочників географічних факультетів/ С. Т. Белозоров. – К.: Радянська школа, 1948. – 32 с.
3. Видатний географ Гаврило Іванович Танфільєв та його наукова спадщина./ С. Т. Белозоров.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – 1956. – Т. XIV. Географічний факультет. – С. 3 – 32.
4. Клімат Одеської області/ С. Т. Белозоров.// Труды Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. – 1962. – Том. 152, выпуск 10. – С. 51 – 59.
5. Географія материків/ С. Т. Белозоров. – К.: Радянська школа, 1971. – 369 с.

Джерела:

1. Белозоров Сергій Тихонович// Учені вузів Української РСР. – К., 1968. – С. 56.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 108 – 114.
3. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 1. – Одеса: ПНПУ, 2019. – С. 7 - 9.
4. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдунов. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 126.

Беркович

Марк Юхимович

Історик

М. Ю Беркович народився в 1903 році в селищі Овідіополь Одеського повіту Херсонської губернії.

В 1930 році закінчив історичне відділення Одеського інституту народної освіти.

Протягом 1930-х років працював заступником директора Одеського історичного архіву.

У 1937 – 1938 роках був директором Одеського німецького педагогічного інституту.

В 1939 році в Одеському педагогічному інституті іноземних мов захистив дисертацію «Суспільний лад Нейстрії у другій половині VI століття (До історії виникнення приватної власності на землю на зорі середньовіччя у Франції)» на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Згодом було присвоєно вчене звання доцента.

У 1941 – 1956 роках читав лекції у Будинку Червоної армії у місті Камишині, завідував кафедрою у Ленінабадському педагогічному інституті, працював доцентом в Кіровоградському педагогічному інституті.

З вересня 1956 року і до кінця 1970-х років викладав на кафедрах середніх віків та нової й новітньої історії в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова. Був членом Одеського археологічного товариства.

Як дослідник зосереджувався на проблемах української медієвістики, вивчав питання теорії походження націй, зокрема, виявляючи економічне підґрунтя утворення народів та держав у східних слов'ян.

Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер у 1982 році в Одесі.

Праці:

1. Дослід з приводу досліду. (Про копний суд на Україні 16 і 17 сторіччя)/ М. Беркович // Прапор марксизму. – 1929. – № 5. – С. 177 - 185.
К вопросу об особенностях процесса формирования немецкой народности/ М. Е. Беркович // Средние века. – Москва, 1965. – Вып. 27.

Джерела:

1. Одеські історики. Енциклопедичне видання. – Т. 1 (початок ХІХ – середина ХХ ст.). – Одеса: Друкарський дім, 2009. – С. 42 - 43.

Бібер

Вадим Аполлонович

Хімік

В. А. Бібер народився 18 січня 1901 року в Одесі.

Кандидат хімічних наук. Спеціаліст в галузі аналітичної хімії.

У 1925 – 1930 роках викладав природознавство в Одеському інституті народної освіти.

В 1934 – 1935 роках завідував хімічним кабінетом в Одеському німецькому педагогічному інституті.

Працював в Одеському відділі науково-технічної лабораторії Вищої Ради народного господарства України.

У 1946 – 1950 роках був старшим науковим співробітником відділу експериментальної офтальмології Інституту клінічної фізіології імені О. О. Богомольця.

Праці:

1. Биогенные стимуляторы незелёных тканей растений/ В. А. Бибер, И. М. Фарбман // Сборник, посвященный 75-летию со дня рождения Героя Социалистического Труда, действительного члена Академии наук УССР и Академии медицинских наук СССР Владимира Петровича Филатова. – Киев: Изд-во АН УССР, 1950. – С. 77 - 92.
2. Біологічна активність екстрактів і відгонів з консервованої та холодної

Плаценти/ В. А. Бібер, Л. І. Адаманіс// Медичний журнал. – 1950. – Т. 20, вип. 3. – С. 63 - 74.

Джерела:

1. Бібер Вадим Аполлонович// Наука и научные работники СССР. – Ленинград: АН СССР, 1928. – С. 35.
2. Історія Національної академії наук України. 1946 – 1950: Частина 2. Додатки / Редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) та інші. – Київ: НАНУ, 2008. – С. 270.

Бойко

Володимир Іванович

Філолог

В. І. Бойко народився 18 вересня 1902 року в Одесі.

У 1926 році закінчив літературно-мовне відділення Одеського інституту народної освіти (ОІНО) і там само почав педагогічну діяльність.

Викладав українську мову в ОІНО, Одеському інституті соціального виховання, в Одеському державному педагогічному інституті.

В 1934 році був затверджений у вченому званні доцента.

З 1934 року завідував науково-методичним кабінетом української мови і літератури Одеського німецького педагогічного інституту.

В 1937 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Восени 1937 року був заарештований і засуджений до страти. Розстріляний 27 жовтня 1937 року в Києві.

Реабілітований у червні 1958 року постановою Військової колегії Верховного Суду СРСР.

Праці:

1. До правописних дискусійних питань. Український правопис/
В. І. Бойко.// Вісті ВУУВК. – 1927. – № 4.
2. Програма по українській мові для підвищеного курсу кваліфікації/
В. І. Бойко.// Збірник програм по українській мові та українознавству. –
Одеса, 1929. – С. 14 – 20.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: В 5-ти частях с эпилогом. – Ч. 3/
В. А. Смирнов. – Изд. второе, доп. и испр. – Одесса: Астропринт, 2016.
– С. 240 – 249.
2. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного
педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 2. – Одеса:
ПНПУ, 2019. – С. 13 - 14.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 –
1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства
в истории России: Материалы Второй международной научной
конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени
А. С. Пушкина, 2021. – С. 126.

Браунер

Олександр Олександрович

Зоолог

О. О. Браунер народився 25 січня 1857 року в Сімферополі.

В 1881 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

У 1917 – 1918 роках був головою сільськогосподарських курсів в Одесі, на базі яких виник Одеський сільськогосподарський інститут, в якому він викладав до 1930 року.

В 1920-х роках працював в Одеському інституті народної освіти, в якому в 1922 році здобув звання доктора зоології. В 1928 – 1929 роках німецькою мовою читав курс сільськогосподарської зоології в німецькому секторі факультету соціального виховання.

До 1932 року працював обласним інспектором з охорони пам'яток природи та старовини. Протягом 1933 – 1938 років жив в Асканії Новій, був вченим консультантом Науково-дослідного інституту гібридизації та акліматизації тварин заповідника, в 1936 – 1938 роках завідував там зоопарком.

З 1939 року обіймав посаду професора кафедри зоології Одеського державного університету.

Помер 5 травня 1941 року в Одесі.

Праці:

1. Вредные и полезные животные Херсонской губернии/ А. А. Браунер. – Одесса, 1899. – 26 с.
2. Животноводство: История животноводства в степной Украине, история одомашнения, виды и породы, обследование животноводства. – Одеса, 1922. – 343 с.

Джерела:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 164 - 167.
2. Чирко Б. В. Заходи Радянської влади України щодо запровадження освіти німецькою мовою та організації роботи німецьких культурно–просвітніх установ (1920-ті – 1930-ті роки)// Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 114: Історичні науки. – С. 56.

Вайнштейн

Осип Львович

Історик

О. Л. Вайнштейн народився 6 грудня 1894 року в м. Бендери.

У 1919 році закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського університету і залишився на кафедрі загальної історії для підготовки до професорського звання.

З 1922 року викладав в Одеському інституті народної освіти, був завідувачем історичного кабінету. Від 1925 року обіймав посаду професора.

В 1930 – 1933 роках був доцентом Одеського інституту соціального виховання, а у 1934 – 1935 роках – завідувачем кафедри історії Одеського німецького педагогічного інституту, доцентом Одеського державного університету.

Одночасно у 1923 – 1933 роках працював в Одеській центральній науковій бібліотеці, обіймаючи посади завідувача відділом, вченого секретаря, заступника директора, директора.

В 1934 році був затверджений у вченому званні професора.

Протягом 1935 – 1951 років завідував кафедрою історії середніх віків Ленінградського державного університету. Керував відділом в Інституті матеріальної культури Академії Наук СРСР.

У 1938 році без захисту дисертації присуджений науковий ступінь кандидата історичних наук. В 1940 році як докторську дисертацію захистив працю «Історіографія історії середніх віків у зв'язку з розвитком історичної думки від початку середніх віків до наших днів».

В 1951 – 1955 роках очолював кафедру у Киргизькому державному університеті.

З 1955 року був старшим науковим співробітником Ленінградського відділення Інституту історії Академії Наук СРСР.

Діапазон наукових інтересів охоплював загальну історію Західної Європи, методологічні питання історичної науки та її взаємодії з історією філософії, історіографію.

Нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями «За оборону Ленінграда», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 27 липня 1980 року в Ленінграді.

Праці:

1. История Парижской коммуны/ О. Л. Вайнштейн. – М., 1932. – 205 с.
2. Историография истории средних веков в связи с развитием исторической мысли от начала средних веков до наших дней/ О. Л. Вайнштейн. – М.-Л.: Соцэргиз, 1940. – 372 с.
3. Западноевропейская средневековая историография/ О. Л. Вайнштейн. – М.-Л.: Наука, 1964. – 483 с.
4. История советской медиэвистики, 1917 – 1966 /О. Л. Вайнштейн. – Л.: Наука, 1968. – 424 с.
5. Очерки развития буржуазной философии и методологии истории в XIX – XX вв./О. Л. Вайнштейн. – Л.: Наука, 1979. – 270 с.

Джерела:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-ге вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 197 - 201.
2. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 1. – Одеса: ПНПУ, 2019. – С. 16 - 17.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.

Вільф

Жозе Альбертович

Мовознавець

Ж. А. Вільф – випускник Франкфуртського університету.

В 1937 – 1955 роках був ув'язнений. В той же час, в роки війни з нацистською Німеччиною, вів курси швидкого навчання мовам

для розвідників, а після війни – для журналістів, редакторів журналів, які готувалися до роботи за кордоном.

В 1935 – 1936 навчальному році працював в Одеському німецькому педагогічному інституті.

До 1937 року та після звільнення викладав у вищих навчальних закладах Москви.

Джерела:

1. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 126.
2. Чирко Б. В. Заходи Радянської влади України щодо запровадження освіти німецькою мовою та організації роботи німецьких культурно–просвітніх установ (1920-ті – 1930-ті роки)// Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 114: Історичні науки. – С. 56.
3. Тяпченко Ю. А. Пилотируемая космонавтика и рядом с ней: Мемуары, рассказы. – М.: Авторская книга, 2015. – С. 277 - 278.

Вольф

Фрідріх

Письменник

Ф. Вольф (Friedrich Wolf) народився 23 грудня 1888 року в м. Нойвід (Німеччина).

Навчався у Художній академії в Мюнхені, на медичних факультетах університетів Бонна і Берліна.

З 1917 року займався літературною діяльністю.

У 1933 році емігрував до Франції, а згодом – до Союзу РСР.

В 1935 році працював в Одеському німецькому педагогічному інституті.

У 1941 – 1945 роках займався антифашистською пропагандою, був співзасновником комітету «Вільна Німеччина».

В 1949 – 1951 роках був надзвичайним і повноважним послом Німецької Демократичної Республіки у Польщі.

Обраний дійсним членом Академії мистецтв НДР.

Нагороджений орденом Червоної Зірки, двічі лауреат Державної премії Німецької Демократичної Республіки.

Помер 5 жовтня 1953 року поблизу Берліна.

Праці:

1. Вольф Ф. Избранное: рассказы, статьи/ пер. с нем. – М. : Художественная литература, 1963. – 456 с.
2. Вольф Ф. Літаючі блюдця: роман/ пер. і післямова О. Бандури. – Львів: Каменяр, 1975. – 382 с.

Джерела:

1. Вольф, Фридрих// Украинская советская энциклопедия: в 12 т. – Т. 2: Боронование – Геродот. – К.: ГР УСЭ, 1979. – С. 327.
2. Вольф Фрідріх// Енциклопедія сучасної України: у 30 т. – Т. 5: Вод – Гн. – К.: ІЕД НАНУ, 2006. – 728 с.

Ган

Райнгольд Карлович

Мовознавець

Г. К. Ган народився в 1908 році в Катеринославській губернії.

Завідував кабінетом німецької мови в Одеському німецькому педагогічному інституті.

Репресований. Страчений 27 жовтня 1937 року в Одесі.

Джерела:

1. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности// Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – Санкт- Петербург: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125 - 127.

2. Ган Райнгольд Карлович (1908)// Відкритий список// https://omr.gov.ua/images/File/DODATKI_2021/O_GORODE/1937_arest_1.pdf

Гончаров

Дмитро Степанович

Математик

Д. С. Гончаров в 1930-х роках викладав в Одеському педагогічному інституті. У 1934 – 1935 роках був педагогом та завідувачем математичним кабінетом Одеського німецького педагогічного інституту.

В 1950-х роках викладав математику та астрономію в Одеській середній спеціальній музичній школі-інтернаті імені П. С. Столярського.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: В 5-ти частях с эпилогом. – Ч. 2. – Изд. 2-е, доп. и испр./ В.А. Смирнов. – Одесса: Астропринт, 2013. – С. 835, 887.
2. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського: Історичний поступ. Сучасність. Майбутнє./ О. Я. Чебикін, І. А. Болдирєв та ін. – Одеса: Друкарський дім, 2007. – С. 49, 63.

Гофман

Лев Георгійович

Історик

Л. Г. Гофман народився в 19 (31) січня 1896 року в Одесі

Навчався на історико-філологічному факультеті Новоросійського університету, історико-соціальному відділенні Одеського інституту народної освіти.

Досліджував історію Росії XIX століття, історію революційного руху.

В 1935 році працював завідувачем історичним кабінетом в Одеському німецькому педагогічному інституті.

Викладав історію в Зуболікарському технікумі.

Заарештований 27 січня 1938 року, а 20 квітня засуджений до страти. Розстріляний 5 травня 1938 року. Реабілітований в 1956 році.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: В 5-ти частях с эпилогом. – Ч. 2. – Изд. 2-е, доп. и испр./ В.А. Смирнов. – Одесса: Астропринт, 2013. – С. 424.
2. Гофман Лев Георгиевич// Наука и научные работники СССР. – Ч. 6. – Ленинград: АН СССР, 1928. – С. 92.

Гохман

Еліазар Хаїмович

Математик

Е. Х. Гофман народився у 1903 році в Одесі.

У 1924 році закінчив математичне відділення факультету професійної освіти Одеського інституту народної освіти.

Навчався в аспірантурі. В 1929 році представив дисертаційну роботу «Розширення теореми Архімеда на плин рідини», написану німецької мовою.

В 1925 – 1930 роках викладав в Одеському інституті народної освіти, обіймаючи посади викладача, доцента, професора. З 1928 року завідував кафедрою геометрії.

У 1930 – 1933 роках працював в Одеському фізико-хіміко-математичному інституті. В 1933 – 1941 роках обіймав посаду професора Одеського державного університету. За сумісництвом викладав в Одеському інституті інженерів водного транспорту, Одеському інституті інженерів зв'язку, в 1935 – 1936 роках завідував кафедрою математики в Одеському німецькому педагогічному інституті.

В 1937 році без захисту дисертації був присуджений науковий ступінь кандидата фізико-математичних наук.

Під час нацистської навали у 1941 – 1944 роках викладав у вищих навчальних закладах в Ташкенті.

З 1944 року і до виходу на пенсію у 1968 році працював в Одеському інституті харчової промисловості, де у 1946 – 1949 роках завідував кафедрою геометрії. За сумісництвом викладав в інших вищих навчальних закладах Одеси.

Помер в 1992 році у США.

Праці:

1. Введение в тензорное исчисление / Э. Х. Гохман. – Х. – К.: ОНТИ НКТП НТИ Украины, 1935. – 130 с.
2. Интеграл Стильтьеса и его приложения/ Э. Х Гохман. – М.: Гос. изд-во физ.-матем. лит, 1958. – 191 с.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. II: Природничі науки. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ упоряди. І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 53 – 55.
2. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 3. – Одеса: ПНПУ, 2020. – С. 19 - 20.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 126.

Елькін
Давид Генріхович

Психолог

Д. Г. Елькін народився 31 жовтня 1895 року у Воронежі.

Навчався у Санкт-Петербурзькому психоневрологічному інституті. У 1921 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

З 1917 року завідував психологічною лабораторією в Одеському міському інституті дитячої психології та експериментальної педагогіки.

В 1922 році перейшов до Одеського інституту народної освіти як асистент кафедри психології.

В 1930 році здобув вчене звання професора і став завідувачем кафедри Одеського інституту професійної освіти. Потім до 1955 року очолював кафедру психології Одеського держаного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

Викладав в Одеському німецькому педагогічному інституті, обіймав посаду завідувача кафедри психології, педології і педагогіки.

З 1933 року працював в Одеському державному університеті. До 1975 року завідував кафедрою психології.

Після захисту дисертації в 1952 році присуджений науковий ступінь доктора педагогічних наук з психології.

Організував наукову школу з дослідницькою темою «Психологія диференціації часу». Очолював Одеський відділ Психологічного товариства СРСР.

Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.».

Помер 5 липня 1983 року в Одесі.

Праці:

1. Восприятие времени и внимание/Д. Г. Элькин.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського. – Т. VIII. – Одеса, 1947. – С. 191 - 231.
2. Педагогика и психология памяти/Д. Г. Элькин. – К.: Радянська школа, 1948. – 74 с.
3. Восприятие времени/Д. Г. Элькин. – М.: АН СССР, 1962. – 310 с.
4. Инженерная психология/Д. Г. Элькин. – К.: Вища школа, 1975. – 102 с.

Джерела:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 2: А – І. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 419 – 423.
2. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 1. – Одеса: ПНПУ, 2019. – С. 34 - 35.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдунов. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125 - 126.

Класс

Йосип Адамович

Фізик

Й. А. Класс з 11 листопада 1934 року до 20 лютого 1935 року обіймав посаду директора Одеського німецького педагогічного інституту.

Влітку 1935 року працював у складі Ельбруської експедиції Академії Наук Союзу РСР. Разом з М. Л. Кацом та М. Г. Шейном створив високочутливий лічильник фотонів з сенсibilізованим

платиновим фотокатодом, за допомогою якого вивчав нову ультрафіолетову компоненту сонячного випромінювання.

Викладав в Одеському індустріальному інституті.

У 1943 – 1946 роках завідував кафедрою фізики Пензенського індустріального інституту.

Праці:

1. Изучение новых ультрафиолетовых лучей Солнца/ М. Г. Шейн, М. Л. Кац, И. А. Класс// Труды Эльбрусской экспедиции 1934 и 1935 гг. – М.- Л., 1936. – С. 91 - 108.

Джерела:

1. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.
2. История кафедры // https://dep_fizika.pnzgu.ru › physpage_history_kaf

Климентов

Леонід Вікторович

Фізико-географ, геоботанік

Л. В. Климентов народився 13(25) грудня 1892 року в Дагестані.

У 1918 році закінчив Новоросійський університет і там навчався в аспірантурі на кафедрі географії.

З 1920 року працював в Одеському інституті народної освіти, обіймав посаду доцента.

В 1930 – 1933 роках обіймав посаду професора, завідувача кафедри ботаніки і географії Одеського інституту соціального виховання. З 1933 року працював доцентом кафедри фізичної

географії Одеського педагогічного інституту. Викладав в Одеському німецькому педагогічному інституті.

У 1933 році присуджений науковий ступінь кандидата географічних наук, а у 1934 році затверджений у вченому званні доцента.

В 1938 – 1941 роках, 1945 – 1949 роках завідував кафедрою фізичної географії Одеського державного університету, в якому працював до 1969 року.

В 1945 – 1950-х роках працював доцентом на географічному факультеті Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

Спостерігав та документував рельєф та зміни рослинності на Головному Кавказькому хребті, склав унікальну карту рельєфу Північного схилу Кавказу; досліджував торфовища, плавневі та еолові ландшафти в низинах Дністра, Дніпра та Дунаю; склав науковий нарис рослинності Бессарабії та Одещини; вивчав температуру та солоність води Куяльницького лиману, температуру та крижаний покрив Одеської затоки; досліджував ґрунти степової України. Є автором понад 30 опублікованих праць.

Помер 20 жовтня 1989 року в Одесі.

Праці:

1. О растительности Белого озера и его ближайших окрестностей/
Л. В. Климентов// Журнал науково-дослідних кафедр Одеси. – 1924.
– Т. 1, № 10-11. – С. 107 – 116.
2. К изменениям в растительном составе Белого озера (поданным 1918 –
1928 гг.)/ Л. В. Климентов//Записки Одесского общества
естествоиспытателей. – 1929. – Т. 44. – С. 87 – 91.
3. Природа Правобережного Причорноморья (Территории Измаильской,
Одесской, Николаевской и западной части Херсонской областей)/
Л. В. Климентов. – Одесса, 1951. – 273 с.

4. Плавни низовьев Днестра и Днепра, их генезис и некоторые свойства/ Л. В. Климентов// Известия Всесоюзного Географического общества. – 1954. – Т. 86, № 1. – 80 – 85.
5. О растительности и ландшафтах ниже-днестровской поймы и её плавней и происходящих в них сдвигах/ Л. В. Климентов// Известия Всесоюзного Географического общества. – 1960. – Т. 92. Вып 3. – С. 225 – 250.
6. О содержании понятия «плавни»/Л. В. Климентов// Ботанический журнал. – 1964. – Т. 49, № 1. – С. 127– 130.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: біобібліографічний довідник. – Випуск II. Природничі науки. 1946 – 1996. – Ч. I. Геологи. Географи./ упоряд. Л. М. Бур'ян. – Одеса: ОДНБ, 1996. – С. 110 – 113.
2. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865 – 2015)/ гол. ред. І. М. Коваль. – Одеса: ОНУ, 2015. – С. 502 – 503.
3. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 3. – Одеса: ПНПУ, 2020. – С. 29 - 30.

Коган

Самуїл Якович

Філософ

С. Я. Коган народився 12 серпня 1902 року в Тирасполі.

З золотою медаллю закінчив Ананьївську гімназію. Володів німецькою мовою, добре знав французьку, давньогрецьку та латинську мови.

Учасник громадянської війни.

В 1929 році закінчив Одеський інститут народного господарства.

На початку 1930-х років працював в Одеському медичному інституті. Викладав на німецькому відділенні Одеського інституту соціального виховання, завідував кафедрою діалектичного матеріалізму в Одеському німецькому педагогічному інституті.

Навчався в аспірантурі у Б. В. Варнеке. В 1943 році, захистивши дисертацію «Теорія мови В. Гумбольдта», здобув науковий ступінь кандидата філологічних наук та був призначений на посаду доцента кафедри філософії Одеського державного університету, який знаходився в евакуації в м. Байрам-Алі.

У повоєнні роки викладав на філологічному факультеті Одеського педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського.

В 1946 – 1948 роках був завідувачем, а потім обіймав посаду доцента кафедри філософії Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Помер 23 серпня 1977 року в Одесі.

Праці:

1. К вопросу о специфике проявления законов диалектики в развитии социалистического общества / С. Я. Коган // Труды Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. Серия: Общественные науки. – 1955. – Т. 145, вып. 1. – С. 213 - 244.
2. Проблема языка в философии Гегеля и экзистенциализм / С. Я. Коган // Вопросы философии. – 1966. – № 4. – С. 121 - 131.
3. Об истолковании некоторых свойств языка в гносеологии неопозитивизма / С. Я. Коган // Диалектический материализм и современный позитивизм: тезисы докладов и выступлений. – М., 1961. – С. 54 - 59.

Джерела:

1. Гребенник Г. Портрет інтелігента в одеському інтер'єрі. – Одеса: Фенікс, 2010. – 150 с.
2. Бахчиванжи Г. П., Єлпатьєвська В. С. До історії виникнення філософії в Одеському (Новоросійському) університеті (На матеріалах фондів наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова). // Вісник Одеського національного університету. – 2011. – Т. 16. – Вип. 1/2 (5/6). Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – С. 71 – 91.
3. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 3. – Одеса: ПНПУ, 2020. – С. 32 - 33.
4. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдунов. – С.-Пб.: ЛГУ имени

Козак

Михайло Павлович

Зоолог-морфолог

М. П. Козак народився 11 серпня 1882 року у Тирасполі.

В 1904 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

Викладав у середніх навчальних закладах Одеси.

За запрошенням Д. К. Третьякова працював у Новоросійському університеті, приймав участь у роботі Товариства природознавців.

В 1928 році захистив дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата біологічних наук. Того ж року обійняв посаду доцента кафедри хребетних тварин Одеського інституту народної освіти.

В 1930 році присвоєно вчене звання професора.

З жовтня 1930 року був завідувачем кафедри зоології Одеського інституту соціального виховання. Займався виконанням науково-дослідної роботи в лабораторіях одеської філії Зоолого-біологічного інституту (Зообіну).

До серпня 1941 року викладав в Одеському державному педагогічному інституті. Читав лекції українською, російською, єврейською, німецькою, польською мовами. У 1934 – 1938 роках працював в Одеському німецькому педагогічному інституті.

Одночасно з 1933 року працював на біологічному факультеті Одеського державного університету.

Під час нацистської навали разом з педагогічним інститутом і університетом перебував в евакуації у Майкопі та Байрам-Алі.

Помер 14 жовтня 1944 року в Тирасполі.

Праці:

1. Как животные спасаются от врагов/ М. П. Козак. – Одеса: ГИУ, 1922.
2. Рост и метаморфоз головастиков под влиянием щитовидной и зубной желез/ М. П. Козак// Журнал науково-дослідчих кафедр в Одесі. – 1924. – Вип. 10-11.

Джерела:

1. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 2. – Одеса: ПНПУ, 2019. – С. 40 - 41.
2. Випускники Одеського національного університету імені І. І. Мечникова: енциклопедичний словник / упоряд.: В. П. Пружина, В. В. Самодурова; наук. ред. І. М. Коваль ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред. О. С. Мурашко. – Одеса: ОНУ, 2019. – С. 97.
3. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів/ упоряд. М. І. Панчук та ін. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 229.

Крижанівський

Дмитро Антонович

Математик

Д. А. Крижанівський народився 7 листопада 1883 року в Одесі.

У 1906 році склав державний іспит на математичному відділенні фізико-математичного факультету Новоросійського університету і отримав диплом першого ступеня.

Склавши магістерський іспит у 1912 році здобув право на педагогічну діяльність. У 1913 році був обраний приват-доцентом фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

В 1921 – 1924, 1925 – 1930 роках був професором Одеського інституту народної освіти. Викладав в Одеському політехнічному інституті та інших навчальних закладах Одеси.

У 1930 – 1931 роках обіймав посаду професора кафедри точних наук Одеського інституту професійної освіти, професора кафедри математичного аналізу Одеського фізико-хіміко-математичного інституту, а у 1931 – 1933 роках – професора кафедри математики Одеського банківського інституту.

З 1933 року був професором кафедри математичного аналізу Одеського державного університету. В 1934 – 1935 роках завідував кафедрою математики Одеського німецького педагогічного інституту.

У 1935 році здобув науковий ступінь кандидата фізико-математичних наук без захисту дисертації.

В 1924 році за роботи з узагальненого поняття межі отримав премію Всеукраїнського комітету сприяння вченим.

У квітні 1938 року був заарештований і 10 жовтня помер у в'язниці. Реабілітований у 1956 році.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. I. Природничі науки. 1965 – 1945. – Ч. 2. Математики. Механіки./Упор. І. Е. Рикун. – Одеса: ОДНБ, 1995. – С. 69 – 71.
2. Випускники Одеського (Новоросійського) університету: Енциклопедичний словник: у 2 випусках. – Вип. 2/ Ред. В. А. Сминтина, М. О. Подрезова. – Одеса: Астропринт, 2010. – С. 119.
3. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 3. – Одеса: ПНПУ, 2020. – С. 37.
4. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности.// Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/ отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.

Мануляк - Хотимирівський

Володимир Григорович

Математик

В. Г. Мануляк - Хотимирівський народився у 1887 році в Галичині.

У 1910 році закінчив філософський факультет Львівського університету та викладав математику у середніх навчальних закладах.

З 1924 року працював в Одеському інституті народної освіти, у 1924 – 1925 та 1926 – 1928 роках завідував німецьким сектором, викладав математику також на робітничому факультеті ОІНО.

В 1928 році був затверджений на посаді професора.

У 1930 – 1933 роках викладав математику в Одеському інституті соціального виховання.

В лютому 1933 року був заарештований та засуджений до п'яти років ув'язнення.

Реабілітований посмертно в 1989 році.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. 1. Природничі науки. – Ч. 2. Математики. Механіки./ Упорядн. І. Е. Рикун. – Одеса: ОДНБ, 1995. – С. 83.
2. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 3. – Одеса: ПНПУ, 2020.– С. 38.

Міквіц

Роберт Карлович

Філолог-германіст

Р. К. Міквіц народився у 1889 році в Тарту.

У 1917 році закінчив Петроградський університет.

Обіймав посаду професора німецького відділення Одеського інституту соціального виховання, Одеського державного педагогічного інституту.

Був головою німецької секції Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук.

В січні 1934 року був заарештований та засуджений на п'ять років виправно-трудових таборів. Помер на засланні. Посмертно реабілітований.

Праці:

1. Bericht über den Verlauf der Arbeit zur Herstrllung einer Karte und eines Verzeichnisses der deutschen Siedelungen der Ukrain/ R. Michwitz.// Вісник Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук. – 1929. – Ч. 4 - 5. Німецька секція. – С. 5 - 6.

Джерела:

1. Вісник Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії наук. 1924 – 1930: Систематичний розпис змісту/ Упорядник Л. О. Жирнова. – Одеса: Друк, 1999. – С. 32.

Молчадський

Товій Якович

Економіст

Т. Я. Молчадський народився у 1892 році.

Вищу освіту здобув в Одеському інституті народного господарства.

У 1927 – 1930 роках викладав політичну економію в Одеському інституті народної освіти, з 1929 року обіймав посаду професора.

З лютого 1935 року до 1937 року обіймав посаду директора Одеського німецького педагогічного інституту. В 1935 – 1936 роках завідував кафедрою економіки.

В 1937 році був виключений з лав ВКП(б).

Джерела:

1. Букач В. М. Викладачі Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Біографічний словник. – Одеса: КЦВ, 2025. – С. 49 - 50.

Наймарк

Марк Аронович

Математик

М. А. Наймарк народився 5 грудня 1909 року в Одесі.

У 1933 році закінчив математичне відділення Одеського фізико-хіміко-математичного інституту. До 1936 року навчався в аспірантурі при Одеському державному університеті.

В 1933 – 1938 роках працював на кафедрі теорії функцій Одеського державного університету, з 1935 року обіймав посаду доцента.

Одночасно викладав в Одеському німецькому педагогічному інституті. З 1937 року очолював об'єднану кафедру математики і фізики, завідував математичним кабінетом.

З 1938 року жив у Москві. Працював у теоретичному відділі Сейсмічного інституту Академії Наук Союзу РСР, Інституті хімічної фізики АН СРСР, в Академії оборонної промисловості,

Математичному інституті Академії Наук СРСР. З 1954 року викладав у Московському фізико-технічному інституті.

В 1941 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук. У 1942 році присвоєно вчене звання професора. Основні роботи присвячені теорії функцій і функціональному аналізу.

Помер 30 грудня 1978 року в Москві.

Праці:

1. Линейные дифференциальные операторы/ М. А. Наймарк. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Наука, 1969. – 526 с.
2. Теория представлений групп/ М. А. Наймарк. – М. : Наука, 1976. – 560 с.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. І: Природничі науки. 1865 – 1945. – Ч. 2: Математики. Механіки./ упоряд. І. Е. Рикун. – Одеса: ОДНБ, 1995. – С. 84 - 87.

Озецький

Володимир Емільович

Хімік

В. Е. Озецький народився 2 (14) березня 1900 року в Одесі.

У 1916 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету.

Працював у гідрохімічній лабораторії в Одесі, хіміком у лабораторії Одеського губернського відділу охорони здоров'я.

В 1920 – 1928 роках викладав фізіологічну та харчову хімію в Одеському медичному інституті.

У 1926 – 1941 роках працював в Одеському інституті науково-судових експертиз. З 1933 року завідував секцією хімічних досліджень. Керував аспірантурою.

Викладав хімію в Одеському німецькому педагогічному інституті.

Помер 12 жовтня 1972 року в Одесі.

Праці:

1. Про трупний стрихнін/ В. Озецький// Криміналістика і науково-судова експертиза: збірник перший. – Київ: Радянське будівництво і право, 1937.
2. Невдалий замах на отруєння сулемою/ В. Озецький// Криміналістика і науково-судова експертиза: збірник перший. – Київ: Радянське будівництво і право, 1937.
3. Випадок симуляції нетримання сечі/ В. Озецький // Криміналістика і науково-судова експертиза: збірник перший. – Київ: Радянське будівництво і право, 1937.

Джерела:

1. Озецкий Владимир Эмильевич// Наука и научные работники СССР. – Ч. 6. – Ленинград: АН СССР, 1928. – С. 92.
2. Історія Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз// <http://ondise.minjust.gov.ua/istoriya/>
3. Комаха В. О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України: за матеріалами перших двох етапів становлення і розвитку Одеського НДІ судових експертиз 1914 – 1941 рр. – Одеса: Юридична література, 2002. – 512 с.

Окунь

Абрам Григорович

Математик

А. Г. Окунь народився 31 січня 1909 року в Могильовській губернії.

У 1930 році закінчив єврейський сектор Одеського інституту народної освіти, а у 1933 році – аспірантуру.

З 1933 року працював доцентом кафедри теоретичної механіки Одеського державного університету. Водночас обіймав посаду доцента кафедри математики Одеського державного педагогічного інституту, зокрема, до 1938 року викладав на єврейському секторі. До 1938 року також працював в Одеському німецькому педагогічному інституті.

В 1941 році представив та захистив як дисертацію працю «Гіперболічна геометрія: Підручник для педвузів» та здобув науковий ступінь кандидата наук та вчене звання доцента.

Наприкінці 1941 року пішов добровольцем до лав Червоної Армії. Загинув у 1944 році у Корсунь-Шевченківській битві.

Праці:

1. Гиперболическая геометрия: Учебник для педвузов: Диссертация. – Одесса, 1940. – 220 с. (рукоп.)

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. – Вип. I. Природничі науки. 1865 – 1945. – Ч. 2. Математики. Механіки./Упор. І. Е. Рикун. – Одеса: ОДНБ, 1995. – С. 88 - 89.

Підлісний

Василь Іванович

Ботанік

В. І. Підлісний народився в 1872 році у Харківській губернії.

У 1903 році закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету. Викладав у жіночих гімназіях.

В 1918 – 1922 роках був асистентом кафедри ботаніки Одеського сільськогосподарського інституту. Згодом почав

працювати в Одеському інституті народної освіти, у 1927 – 1930 роках обіймав посаду доцента і викладав на німецькому відділенні факультету соціального виховання.

Потім виїхав з Одеси і викладав в Іжевському та Краснодарському педагогічних інститутах.

У 1937 році, вийшовши за станом здоров'я на пенсію, повернувся до Одеси, де і помер.

Наукові праці присвячені вивченню водної рослинності. Зібрав цінні відомості про маловивчену групу харчових водоростей.

Праці:

1. Замітка про нове місцезнаходження *Chara crinita* Wallroth/ В. І. Підлісний// Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН. – Одеса, 1929. – Ч. 4 - 5. – С. 15.
2. *Charophita* південно-західної УРСР/ В. І. Підлісний// Журнал Інституту ботаніки УАН. – 1936. – № 7 (15). – С. 65 – 68.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: біобібліографічний довідник. – Вип. 1. Природничі науки. 1865 – 1945. – Ч. 5. Біологи./Упоряди. Л. О. Кольченко, Т. В. Тющенко. – Одеса: ОДНБ, 2004. – С. 115 – 116.

Потапенко

Георгій Йосипович

Ботанік

Г. Й. Потапенко народився 21 січня 1889 року в Одесі.

Закінчив природниче відділення Новоросійського університету.

У 1911 – 1919 роках викладав у середніх навчальних закладах Одеси, а у 1919 – 1928 роках – у трудових школах, гуманітарно-суспільному інституті.

Протягом 1920 – 1930 років був викладачем першої групи, а потім професором другої групи з природознавства і географії Одеського інституту народної освіти.

У 1928 – 1933 роках завідував кафедрою морфології і систематики росли Інституту народної освіти та Одеського інституту професійної освіти. В 1930 – 1933 роках був професором Одеського інституту соціального виховання.

25 листопада 1935 року присвоєно вчене звання професора ботаніки. 15 квітня 1938 року присуджений науковий ступінь кандидата біологічних наук.

З 1934 року завідував кафедрою ботаніки і географії Одеського німецького педагогічного інституту.

Протягом 1933 – 1943 років працював професором Одеського державного університету, завідувачем кафедри морфології і систематики рослин. Одночасно у 1939 – 1943 роках виконував обов'язки директора Одеського ботанічного саду та проректора Одеського університету з навчальної роботи.

В роки нацистської окупації перебував в Одесі і працював в університеті. У 1943 році захистив докторську дисертацію.

Крім вивчення трав'янистої рослинності, займався деревними насадженнями Одеської області. Написав 8 наукових статей з дендрології. Опублікував понад 40 наукових праць.

У грудні 1946 року був засуджений та достроково звільнений у липні 1954 року.

Помер 5 січня 1982 року в Одесі.

Праці:

1. Очерк флоры Одесских солончаков/ Г. И. Потапенко.// Журнал науково-дослідних кафедр в Одесі. – 1924. – Т. 1, № 5. – С. 35 – 45.
2. Опыт исследования солончаковых западинок на Одесской переспи/ Г. И. Потапенко.// Журнал науково-дослідних кафедр в Одесі. – 1924. – Т. 1, № 10/11. – С. 97 – 106.
3. Тилигульская пересипь: Почвенно-ботанический очерк / Г. И. Потапенко.// Записки Одеського інституту народної освіти. – 1927. – № 1. – С. 195 – 209.
4. Материалы по истории ботаники в Одесском университете/ Г. И. Потапенко.// Труды Института истории естествознания и техники. – 1961. – Т. 41, № 10. – С. 44 – 62.

Джерела:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний Словник. – Т. 3: К – П. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 543 – 546.
2. Гербарна колекція Г. Й. Потапенка. – Одеса: Освіта України, 2014. – 112 с.
3. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 2. – Одеса: ПНПУ, 2019. – С. 67 - 68.
4. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.

Потапов

Петро Осипович

Філолог

П. О, Потапов народився 5 червня 1882 року у Лебедяні Тамбовської губернії в родині селянина.

В 1907 році закінчив відділення російської мови і словесності Ніжинського історико-філологічного інституту.

У 1911 році отримав посаду приват-доцента на кафедрі російської мови і словесності Новоросійського університету. Брав

участь у виданні Академією наук слов'янських перекладів візантійських хронік і працював у Болгарії, Сербії, Чехії.

В 1915 році захистив магістерську дисертацію «До історії російського театру. Життя та діяльність В. О. Озерова».

Був членом Історико-філологічного товариства при Новоросійському університеті, входив до складу Товариства історії та старожитностей, Педагогічного товариства тощо.

У 1920-тих роках працював в Одеській губполітпросвіті інструктором з ліквідації не писемності серед робітників.

З 1932 року був деканом факультету мови і літератури Одеського педагогічного інституту та завідувачем кафедри російської мови. В 1934 році був затверджений професором кафедри мовознавства.

У 1934 – 1937 роках завідував кафедрою мовознавства Одеського німецького педагогічного інституту.

З 1937 року очолював кафедри російської мови і слов'янознавства (за сумісництвом) Одеського державного університету.

У 1944 році захистив дисертацію «Слов'янський переклад Хроніки Зонари по списках Ундольського 1191, Венському 126, Хіландарському 332 та ін.» та здобув науковий ступінь доктора філологічних наук.

Після звільнення Одеси від нацистських окупантів очолив філологічний факультет та кафедру російської мови Одеського університету, також поновив роботу кафедри російської мови Одеського педагогічного інституту

Велику увагу приділяв методиці викладання лінгвістичних дисциплін. Є автором біля 30 опублікованих наукових робіт.

Помер 14 лютого 1945 року.

Праці:

1. К вопросу о литературном составе летописи. Летопись и «Исповедание веры» Михаила Синкеля/ П. О. Потапов.// Русский филологический вестник. — 1910. — Т. 63, вып. 1. — С. 1 — 13.
2. Введение в историю русской литературы: Лекции/ П. О. Потапов. — Одесса, 1918. — 112 с.
3. К литературной истории рукописных сказаний о св. Николае Чудотворце/ П. О. Потапов.// Ученые записки высшей школы г. Одессы. — 1922. — Т. 2: Отдел гуманитарно-общественных наук. — С. 119 — 129.
4. Буква И после j и перед j в старославянских и древнерусских памятниках/П. О. Потапов.// Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту. — 1939. — Т. 1. Роботи кафедр літератури і мови. — С. 91 - 110.

Джерела:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний Словник. — Т.3: К — П. — 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. — Одеса: Астропринт, 2005. — С. 547 - 551.
2. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник/ В. М. Букач. — Одеса: ПДПУ, 2005. — С. 39 - 40.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 — 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. — С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. — С. 125 - 126.

Райх

Альберт Іванович

Математик

А. І. Райх народився в 1904 році в селищі Гросс-Лібенталь Одеського повіту Херсонської губернії.

Закінчив Одеський інститут народної освіти, де згодом навчався в аспірантурі у професора І. Ю. Тимченка.

Викладав математику на німецькому відділенні Одеського педагогічного інституту, обіймав посаду доцента.

У 1934 році засуджений по справі німців-освітян.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: в 5-ти ч. – Ч. 5. – Одесса: Астропринт, 2011. – С. 509 – 516, 520, 534, 635.
2. Генеалогічний форум//
<https://forum.vgd.ru/post/1259/143149/p4688418.htm>

Семенов

Микола Матвійович

Мовознавець

М. М. Семенов народився 2 (14) жовтня 1893 року у Владимирі.

Працював у Кам'янець-Подільському державному українському університеті.

В 1920-х роках обіймав посаду професора Одеського інституту народної освіти, викладав в Одеському інституті образотворчого мистецтва.

Завідував українським відділом Центральної наукової бібліотеки Одеси. Був членом етнографічно-діалектичної секції Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук.

В 1934 – 1935 роках завідував кафедрою німецької мови та літератури Одеського німецького педагогічного інституту.

У липні 1938 року був заарештований та звинувачений у контрреволюційній діяльності. Після звільнення в 1939 році викладав у Воронежському університеті.

Вивчав історію окремих прийменникових конструкцій у мові старовинних грамот і творів І. П. Котляревського.

В 1944 році емігрував до США, де і помер у 1963 році.

Праці:

1. Програма для збирання лексичних особливостей української мови доби 1914 - 1925 рр./ М. М. Семенов// Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. – 1925. – Ч. 2 – 3.– С. 268 - 269.

Джерела:

1. Вісник Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії наук. 1924 – 1930: Систематичний розпис змісту/ Упорядник Л. О. Жирнова. – Одеса: Друк, 1999. – С. 35.
2. Семенов Николай Матвеевич//Наука и научные работники СССР. – Ч. 6. – Ленинград: АН СССР, 1928. – С. 372.

Стамеров

Костянтин Кіріакович

Географ, економіст

К. К. Стамеров народився 14 травня 1904 року в Одесі.

У 1930 році закінчив економічний факультет Одеського інституту народного господарства.

В 1931 – 1933 роках викладав в Одеському інституті соціального виховання. У 1933 – 1941 роках працював в Одеському державному педагогічному інституті, в якому в 1938 році обіймав посади завідувача кафедри економічної географії, декана географічного факультету. Одночасно працював в Одеському державному університеті.

У 1934 – 1936 роках викладав і завідував економічним кабінетом в Одеському німецькому педагогічному інституті.

В 1937 році захистив кандидатську дисертацію «Нові тенденції в географії зернового виробництва капіталістичних країн». Здобув вчене звання доцента.

У вересні – жовтні 1941 року працював інспектором Народного комісаріату освіти України в Одеському обласному відділі освіти.

В роки нацистської окупації Одеси викладав в університеті, за що згодом був засуджений до відбування покарання у виправному таборі.

У 1955 році звільнився і став викладати історію матеріальної культури та історію костюму в Одеському театральном-художньому училищі.

Помер 21 березня 1972 року в Одесі.

Праці:

1. Нариси з історії костюмів. У двох частинах/ К. К. Стамеров. – Ч. 1. – К.: Мистецтво, 1978. – 243 с.
2. Нариси з історії костюмів. У двох частинах/ К. К. Стамеров. – Ч. 2. – К.: Мистецтво, 1978. – 176 с.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: В 5-ти частях с эпилогом. – Ч. 2. – Изд. 2-е, доп. и испр./ В.А. Смирнов. – Одесса: Астропринт, 2013. – С. 119 - 133.
2. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Вип. 4. – Одеса: ПНПУ, 2022. – С. 76 - 77.

Трачевський

Гнат Митрофанович

Історик

Г. М. Трачевський народився 28 травня 1898 року в с. Острівка Балтського повіту.

У 1916 – 1918 роках навчався на дворічних педагогічних курсах в Балті.

В 1918 – 1920 роках вчителював в с. Концеба, потім працював інструктором у Саранському волосному відділі народної освіти, інструктором соціального виховання в школі села Слюсареве.

У 1925 році закінчив історичне відділення Одеського інституту народної освіти і працював в одеській школі № 81.

Від 1926 року викладав на робітничому факультеті Одеського інституту народної освіти, в залізничному технікумі, навчався в аспірантурі.

Здобувши вчене звання доцента, викладав в Одеському інституті професійної освіти. У 1932 – 1933 роках був директором Одеської державної наукової бібліотеки.

В 1933 – 1935 роках виконував обов'язки директора Одеського педагогічного інституту.

У 1935 – 1937 роках обіймав посаду доцента в Одеському державного університету, Одеському педагогічному інституті.

В 1935 – 1936 роках завідував кафедрою історії в Одеському німецькому педагогічному інституті.

3 вересня 1937 року був заарештований, 26 жовтня – засуджений до страти. Розстріляний 12 листопада 1937 року.

Реабілітований у 1956 році.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: В 5-ти частях с эпилогом. – Ч. 4. – Изд. 2-е, доп. и испр. – Одесса: Астропринт, 2017. – С. 308 – 321.
2. Букач В. М. 3 історії Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Керівники: Біографічний словник. Одеса: ПНПУ, 1918. – С. 35 - 36.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 –

1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдунов. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.

Третьяков

Дмитро Костянтинович

Зоолог, гістолог

Д. К. Третьяков народився 24 жовтня 1878 року в с. Шумово Ярославської губернії.

У 1900 році закінчив Санкт-Петербурзький університет і був залишений в ньому на посаді хранителя анатомо-гістологічного кабінету.

В 1910 році захистив магістерську дисертацію і працював приват-доцентом С.-Петербурзького університету.

З 1912 року був професором Новоросійського університету.

Протягом 1920 – 1930 років працював професором Одеського інституту народної освіти, в 1925 – 1928 роках був проректором.

В 1926 році за сукупністю праць присвоєно науковий ступінь доктора біологічних наук.

В 1929 році обраний дійсним членом (академіком) Академії Наук Української СРР.

У 1930 – 1933 роках був організатором і керівником Одеської філії Науково-дослідного зоолого-біологічного інституту.

В 1933 – 1941 роках викладав в Одеському державному університеті, організував кафедру гідробіології, кілька років був

деканом біологічного факультету. Завідував кафедрою біології і хімії в Одеському німецькому педагогічному інституті.

В 1941 – 1950 роках працював в Інституті зоології Академії Наук УРСР; в 1944 – 1948 роках був директором інституту і одночасно професором Київського державного університету.

Є автором понад 100 друкованих праць з питань гістології, порівняльної анатомії та філогенетики. Основні праці стосуються досліджень будови кісткової та сполучної тканини, кровоносної та нервової системи круглоротих і риб, будови органів чуття, філогенії та систематики риб.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю. Присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки УРСР».

Помер 26 вересня 1950 року в Києві.

Праці:

1. Органы чувств морской миноги/Д. К. Третьяков. – Одесса, 1915. – 647 с.
2. Медицинская зоология/Д. К. Третьяков. – Одесса, 1923. – 216 с.
3. Биология и биологи/Д. К. Третьяков. – Одесса, 1924. – 184 с.
4. Очерки по филогении рыб/Д. К. Третьяков. – К., 1944. – 177 с.
5. Рыбы и круглоротые, их жизнь и значение/Д. К. Третьяков. – М.-Л., 1949. – 418 с.

Джерела:

1. Украинская советская энциклопедия: в 12 т., 13 кн. – Т. 11. – К.: ГР УСЭ, 1984. – С. 243 - 244.
2. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т. 4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 269 – 271.
3. Букач В. М. Історія Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського в особах: Біографічний довідник. – Одеса: ПДПУ, 2005. – С. 46 - 47.
4. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів/ упоряд. М. І. Панчук та ін. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 229.
5. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 –

1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 126.

Фарбер

Матвій Харитонович

Економіст

М. Х. Фарбер народився в 1892 році в сім'ї вчителя.

Професійну освіту здобув у Військово-фельдшерській школі. Крім того навчався у Київському комерційному інституті.

На початку 1922 року переїхав до Полтави. Працював інспектором у Полтавському губернському відділі народної освіти, читав лекції у Полтавському землевпоряджувальному технікумі.

Від вересня 1925 року до вересня 1930 року обіймав посаду ректора Полтавського інституту народної освіти.

У 1933 році тимчасово виконував обов'язки ректора поновленого Одеського університету.

В 1934 – 1935 навчальному року завідував кафедрою політичної економії Одеського німецького педагогічного інституту.

Джерела:

1. Фарбер, Матвій Харитонович – ректор // Історична пам'ять: науковий збірник. – 2014. – № 30 - 31. – С. 174.
2. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.

Фельдман

Хая Айзіковна

Історик

Х. А. Фельдман народилася 10 (22) листопада 1900 року в Житомирі.

Навчалася в аспірантурі Українського наукового інституту марксизму. Досліджувала історію України та Росії.

В 1934 – 1935 роках завідувала кафедрою історії більшовизму, України, народів СРСР Одеського німецького педагогічного інституту.

Джерела:

1. Фельдман Хая Айзіковна// Наука и научные работники СССР. – Ч. 6. – Ленинград: АН СССР, 1928. – С. 443.
2. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности// Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – Санкт- Петербург: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125 - 127.

Флякс

Самуїл Самойлович

Педагог

С. С. Флякс народився в робітничій родині у 1904 році у м. Бейзен у Верхній Саксонії в Німеччині.

В 1917 – 1920 роках навчався в учительській семінарії, а у 1923 році закінчив природно-історичний факультет Бреславської вищої педагогічної школи.

У 1923 році переїхав до СРСР. Закінчив річні курси політробітників. До 1925 року працював у Донецькому губернському комітеті комсомолу.

Згодом працював у відділах народної освіти в Херсоні, Мелітополі. В 1929 – 1932 роках був аспірантом Харківського науково-дослідного інституту педагогіки та викладав у Харківському інституті професійної освіти.

В 1932 році захистив кандидатську дисертацію і був направлений до Одеси, де працював в інституті професійної освіти, а потім в Одеському педагогічному інституті доцентом та завідувачем кафедри педагогіки.

В 1934 році Народним комісаріатом освіти УРСР присвоєно звання професора.

Був першим директором Одеського німецького педагогічного інституту з травня до листопада 1934 року.

По звинуваченню в антирадянській діяльності у 1938 – 1948 роках перебував у виправних таборах.

Реабілітований у 1955 році Військовою колегією Верховного Суду СРСР.

До виходу на пенсію працював доцентом кафедри педагогіки Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Джерела:

1. Смирнов В. А. Реквием XX века: В 5-ти частях с эпилогом. – Ч. 3/ В. А. Смирнов. – Изд. второе, доп. и испр. – Одесса: Астропринт, 2016. – С. 278 - 322.
2. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 2. – Одеса: ПНПУ, 2019.– С. 80 - 81.

Хмиров

Дмитро Дмитрович

Фізик

Д. Д. Хмиров народився 3 (15) січня 1881 року на Смоленщині.

У 1904 році закінчив фізико-математичний факультет Московського університету.

З 1906 року жив і працював в Одесі. У 1908 році склав магістерські іспити, а у 1901 році здобув вчене звання приват-доцента фізико-математичного факультету Новоросійського університету. В 1919 – 1920 роках виконував обв'язки проректора університету.

В 1921 – 1933 роках викладав у вищих навчальних закладах Одеси, працював у Науково-дослідному інституті фізики.

З 1933 року обіймав посади професора, завідувача кафедри теоретичної фізики Одеського державного університету.

У 1934 – 1935 роках завідував кафедрою фізики Одеського німецького педагогічного інституту.

Наукові праці в основному присвячені питанням кінетичної теорії газів і рідин, а також фізичної оптики.

Помер 20 лютого 1944 року.

Праці:

1. О броуновском движении/ Д. Д. Хмыров// Физическое обозрение. – 1910. – Т. 11, № 3. – С. 143 – 154.
2. До питання про зредуковане око/ Д. Д. Хмиров// Записки Державного фізичного інституту в Одесі. – 1928. – Т. 1, вип. 1. – С. 3 - 11.

Джерела:

1. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. – Т.4: Р – Я. – 2-е вид., доп./ Відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 356 - 358.
2. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. Природничі науки. – Вип. II. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ Упорядник

- І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 86 - 88.
3. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности // Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.-Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125.

Шейн

Марсель Генріхович

Фізик

М. Г. Шейн народився 9 червня 1902 року в Словаччині.

Навчався в університетах Праги, Відня.

У 1923 – 1928 роках працював у Фізичному інституті Цюріхського університету. В 1927 році захистив дисертацію «Мікроструктура та ефект Зеємана ліній резонансу ртуті». З жовтня 1928 року працював у рентгенівській лабораторії Чиказького університету.

В 1930 році повернувся до Цюріха, представив для отримання доцентури дисертацію «Відбиття та поглинання довгохвильових рентгенівських променів» і до осені 1934 року обіймав посаду доцента Цюріхського університету.

У 1934 – 1937 роках працював професором кафедри рентгенофізики Одеського державного університету.

З січня 1935 року по січень 1936 року завідував кафедрою фізики Одеського німецького педагогічного університету.

Від травня 1938 року до кінця життя викладав в Чиказькому університеті, з 1946 року обіймав посаду професора.

Основна галузь наукових інтересів – дослідження космічних променів.

Помер 20 лютого 1960 року у США.

Праці:

1. Изучение новых ультрафиолетовых лучей Солнца/ М. Г. Шейн, М. Л. Кац, И. А. Класс// Труды Эльбрусской экспедиции 1934 и 1935 гг. – М.- Л., 1936. – С. 91 – 108.

Джерела:

1. Вчені вузів Одеси: Біобібліографічний довідник. Природничі науки. – Вип. II. 1946 – 2010. – Ч. 2. Математики. Механіки/ Упорядник І. Е. Рікун. – Одеса: ОННБ, 2010. – С. 103 - 105.

Штрем

Альфред Миколайович

Філолог

А. М. Штрем народився у 1898 році в Санкт-Петербурзі.

Закінчив Ленінградський університет та аспірантуру. Учень академіка В. М. Жирмунського.

В 1927 році почав працювати на Україні у Хортицькому німецькому педагогічному технікумі.

Згодом переїхав до Одеси і працював доцентом, професором німецького сектору Одеського інституту народної освіти, Одеського інституту соціального виховання та Одеського педагогічного інституту.

З 1934 року був професором Одеського німецького педагогічного інституту.

Викладав історію німецької літератури та німецьку мову. Є автором підручників та методичних посібників з німецької мови.

Вивчав діалекти невських німців, німецьких поселень в СРСР. Приймав активну участь у діяльності німецької секції Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській Академії Наук.

У грудні 1935 року був заарештований та засуджений за «контрреволюційну» діяльність. До грудня 1939 року відбував покарання у виправно-трудоному таборі, після чого був засланий до Комі АРСР, де і помер у 1944 році.

Праці:

1. Deutsche Mundarten an der Newa/ A. Ströhm // Teuthonista. – Bonn, 1926. – Januar 1. Jg. 3. – S. 39 - 62.
2. Ziele der Heimatkunde in den deutschen Kolonien/A. Ströhm // Zur neuen Schule. – Moskau, 1926. – H. 7/8. – S. 42 - 44;

Джерела:

1. Домашнев А. И. А. Штрём и исследование диалектов немецких поселенцев на Неве // Немцы в России: Люди и судьбы. – СПб.: Дмитрий Буланин, 1998. – С. 108 - 113.
2. Малова Г. Дело антисоветской немецкой организации преподавателей Одесского педагогического института // Одесский мартиролог. – Т. 1. – Одесса, 1997. – С. 710 - 720.
3. Букач В. М. Науковці Південноукраїнського національного педагогічного університету: Біографічний словник. – Вип. 3. – Одеса: ПНПУ, 2020.– С. 86 - 87.

ДОДАТОК

В Одеському німецькому педагогічному інституті працювали:

1. Бренайзе Я. П. – завідувач зоологічним кабінетом в 1934 – 1935 роках.
2. Гофман М. А. – завідувач педагогічним кабінетом в 1934 – 1935 роках.
3. Грінштейн – секретар партійного бюро.

4. Денк Г. А. – доцент, декан історичного факультету в 1934 – 1935 роках.

5. Єрухімович – директор інституту в 1937 році, колишній ректор Маріупольської вищої сільськогосподарської школи.

6. Каменець Г. Є. – завідувач історичним кабінетом в 1934 році.

7. Крашеніннікова В. П. – завідувач психологічним кабінетом в 1934 – 1935 роках.

8. Малькмус Т. Б. – завідувач кафедри світової літератури в 1934 – 1935 роках.

9. Нетцер – завідувач кабінету німецької літератури в 1934 – 1935 роках.

10. Розино Я. Л. – завідувач кафедри військової підготовки в 1934 – 1935 роках.

11. Шалигін С. А. – завідувач кафедри військової підготовки та фізкультури в 1935 – 1937 роках.

12. Шик Т. П. – завідувач ботанічним кабінетом в 1934 – 1935 роках.

Джерела:

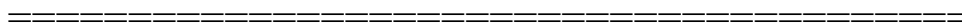
1. Левченко В. В. Одесский немецкий педагогический институт (1934 – 1938): история, персоналии, особенности// Этнические меньшинства в истории России: Материалы Второй международной научной конференции/отв. ред. В. Н. Шайдуров. – С.- Пб.: ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2021. – С. 125 - 127.

2. Постанова ЦК КП(б)У про Одеський німецький педагогічний інститут// Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів/ упоряд. М. І. Панчук та ін. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 229.

З М І С Т

1. Історична довідка	4 – 9
2. Викладачі та організатори навчального процесу.....	9 – 58
Барбаумов Н. Й.....	9
Белозоров С. Т.....	10
Беркович М. Ю.....	13
Бібер В. А.....	14
Бойко В. І.....	15
Браунер О. О.....	16
Вайнштейн О. Л.....	17
Вільф Ж. А.....	19
Вольф Ф.....	20
Ган Р. К.....	21
Гончаров Д. С.....	22
Гофман Л. Г.....	22
Гохман Е. Х.....	23
Елькін Д. Г.....	25
Класс Й. А.....	26
Климентов Л. В.....	27
Коган С. Я.....	29
Козак М. П.....	31
Крижанівський Д. А.....	32
Мануляк - Хотимирівський В. Г.....	34
Міквіц Р. К.....	34
Молчадський Т. Я.....	35

Наймарк М. А.....	36
Озецький В. Е.....	37
Окунь А. Г.....	38
Підлісний В. І.....	39
Потапенко Г. Й.....	40
Потапов П. О.....	42
Райх А. І.....	44
Семенов М. М.....	45
Стамеров К. К.....	46
Трачевський Г. М.....	47
Третьяков Д. К.....	49
Фарбер М. Х.....	51
Фельдман Х. А.....	52
Флякс С. С.....	52
Хмиров Д. Д.....	54
Шейн М. Г.....	55
Штрем А. М.....	56
Додаток.....	57



Підписано до друку	30.06.2026
Ум. - друк. аркушів	2.2
Тираж	100 прим.